ԵԴ1/0338/01/24
(ՀԿԴ/0269/01/23)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ

ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

11 մարտի 2024 թվական ք.Երևան

ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի նախագահ Լիլիթ Թադևոսյանս, ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատի նախագահին փոխարինող Արթուր Պողոսյանս, ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի հակակոռուպցիոն պալատի նախագահ Արթուր Դավթյանս, ուսումնասիրելով թիվ ԵԴ1/0338/01/24 (ՀԿԴ/0269/01/23) քրեական վարույթի ընդդատության հարցը լուծելու համար ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի նախագահին ուղարկելու մասին Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի՝ 2024 թվականի փետրվարի 23-ի որոշումը,

Պ Ա Ր Զ Ե Ց Ի Ն Ք

<u>Վարույթի դատավարական նախապատմությունը.</u>

1. 2023 թվականի նոյեմբերի 29-ին Հակակոռուպցիոն դատարանում ստացվել է Արտակ Գավրուշայի Գալստյանի վերաբերյալ երկու դրվագ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերով, 255-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով, 44-260-րդ հոդվածի 3-րդ մասով, երկու դրվագ՝ ՀՀ քրեական

օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերով, 319-րդ հոդվածի 1-ին մասով թիվ 59112023 (ՀԿԴ/0269/01/23) քրեական վարույթը:

1.1. Հակակոռուպցիոն դատարանը 2023 թվականի նոյեմբերի 30-ին որոշում է կայացրել թիվ ՀԿԴ/0269/01/23 քրեական վարույթը ստանձնելու և 2023 թվականի դեկտեմբերի 11-ին նախնական դատաքննություն նշանակելու մասին:

1.2. Հակակոռուպցիոն դատարանը, 2024 թվականի փետրվարին 16-ին՝ նախնական դատաքննության ընթացքում, որոշում է կայացրել քրեական վարույթն ըստ ընդդատության Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարան փոխանցելու մասին:

2. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանը 2024 թվականի փետրվարի 23-ին որոշում է կայացրել թիվ ԵԴ1/0338/01/24 (ՀԿԴ/0269/01/23) քրեական վարույթը Վճռաբեկ դատարանի նախագահին ուղարկելու մասին՝ ընդդատության հարցը լուծելու համար:

3. Քրեական վարույթը Վճռաբեկ դատարանում ստացվել է 2024 թվականի փետրվարի 28-ին:

<u>Ընդդատության վերաբերյալ հարցը լուծելու համար էական նշանակություն ունեցող փաստական հանգամանքները.</u>

4. 2023 թվականի նոյեմբերի 16-ի որոշմամբ Արտակ Գավրուշայի Գալստյանի նկատմամբ երկու դրվագ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերով, 255-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով, 44-260-րդ հոդվածի 3-րդ մասով, երկու դրվագ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերով, 319-րդ հոդվածի 1-ին մասով հանրային քրեական հետապնդում է հարուցվել այն բանի համար, որ *«նա մասնակցել է Վարդան Ղուկասյանի կողմից ստեղծված և ղեկավարած հանցավոր կազմակերպությանը, Վարդան Ղուկասյանի հետ նախնական համաձայնությամբ, հանցավոր կազմակերպության կազմում Տիգրան Արզաքանցյանից առանձնապես խոշոր չափերի շորթում կատարելու դիտավորությամբ՝ Տիգրան Արզաքանցյանի և նրա մերձավորի մասին արատավորող, նրա իրավունքներին կամ օրինական շահերին վնաս պատճառող*

տեղեկություններ հրապարակելու սպառնալիքի եղանակով 2022 թվականի մարտ ամսին Տիգրան Արզաքանցյանին հեռախոսազանգի միջոցով ներկայացրել է վերջինիս պատկանող առանձնապես խոշոր չափի գույք հանձնելու պահանջ, բացի այդ, Վարդան Յուրիկի Ղուկասյանի, Սուսաննա Գառնիկի Սարգսյանի և Հայկ Գեղամի Խաչատրյանի հետ հանցավոր կազմակերպության կազմում Էլիզա Բայրամյանից խարդախությամբ հափշտակել են խոշոր չափերի գույք, թաքցրել և խեղաթյուրել է հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքերի ծագումը, ինչպես նաև Վարդան Ղուկասյանի և Հայկ Խաչատրյանի հետ կատարել է գույքային գործարքներ ստանձնելուն հարկադրելու փորձ, բացի այդ հանցավոր կազմակերպության կազմում Շահեն Բազեյանից կատարել է առանձնապես խոշոր չափերի գույքի շորթում (...)»[1]:

5. Հակակոռուպցիոն դատարանը 2024 թվականի փետրվարին 16-ի որոշմամբ արձանագրել է հետևյալը. *«(...) Մինչև 2024 թվականի փետրվարի 6-ը գործող խմբագրությամբ ՀՀ քրեական օրենսգրքի N 1 հավելվածի համաձայն՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածը, այն է՝ «Փողերի լվացումը», ներառված է եղել կոռուպցիոն հանցանքների ցանկում: 2024 թվականի հունվարի 16-ին ընդունված և 2024 թվականի փետրվարի 6-ին ուժի մեջ մտած «ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-31-Ն օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ օրենսգրքի հավելված N 1-ում՝ «Հոդված 296. Փողերի լվացումը» բառերը փոխարինել «Հոդված 296. 3-րդ մաս. 2-րդ կետ. Փողերի լվացումը՝ իշխանական կամ ծառայողական լիազորություններն կամ դրանցով պայմանավորված ազդեցությունն օգտագործելով» բառերով.»:*

(...)

Վերոշարադրյալ իրավանորմերի լույսի ներքո դիտարկելով մեղադրյալ Արտակ Գալստյանին ներկայացված մեղադրանքի փաստական նկարագիրը, ինչպես նաև հաշվի առնելով, որ վերջինիս նկատմամբ հանրային քրեական հետապնդում է հարուցվել նաև ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերով, այն է՝ Հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի

[1] Տե՛ս քրեական վարույթ, հատոր 16, թերթեր 96-108:

փոխարկումը (կոնվերտացումը) կամ փոխանցումը (եթե հայտնի է, որ այդ գույքն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում), որը նպատակ է ունեցել թաքցնել կամ խեղաթյուրել այդ գույքի հանցավոր ծագումը կամ օժանդակել որևէ անձի, որպեսզի նա խուսափի իր կատարած հանցանքի համար պատասխանատվությունից, կամ գույքի իրական բնույթը, ծագման աղբյուրը, գտնվելու վայրը, տնօրինման եղանակը, տեղաշարժը, տեղաբաշխումը, իրավունքները կամ պատկանելությունը թաքցնելը կամ խեղաթյուրելը (եթե հայտնի է, որ այդ գույքն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում) կամ գույք ձեռք բերելը կամ տիրապետելը կամ պահելը կամ օգտագործելը կամ տնօրինելը (եթե այդ գույքի ստացման պահին հայտնի էր, որ այն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում) հանցավոր կազմակերպության կողմից, առանձնապես խոշոր չափերով, Դատարանը գտնում է, որ թիվ ՀԿԴ/0269/01/23 քրեական վարույթն այլևս ընդդատյա չէ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանին, այլ ընդդատյա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանին, ուստի անհրաժեշտ է թիվ ՀԿԴ/0269/01/23 քրեական վարույթը փոխանցել ըստ ընդդատության (…)»[2]:

6. Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանը 2024 թվականի փետրվարի 26-ի որոշմամբ արձանագրել է հետևյալը. *«(…) Դատարանը փաստում է, որ ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանը գործն ըստ առարկայական ընդդատության ուղարկելու մասին որոշում չէր կարող կայացնել, քանի որ քրեական վարույթի ընդդատության հարցը քննարկելուց և այն տվյալ դատարանին ընդդատյա լինելն արձանագրելուց հետո (…) վարույթի ընդդատությունը չի կարող փոխվել՝ ելնելով քրեական վարույթի ընթացքում հետագա օրենսդրական փոփոխություններից: Այսինքն՝ Դատարանը գտնում է, որ վարույթի ընդդատության հարցի քննարկումն ավարտելուց հետո քրեական օրենսգրքի համապատասխան հավելվածում փոփոխությունների դեպքում վարույթները չպետք է փոխանցվեն ըստ ընդդատության, քանի որ ընդդատության հարցի քննարկման պահին եղել են ճիշտ ընտրված ընդդատությամբ, և*

[2] Տե՛ս քրեական վարույթ, հատոր 17, թերթեր 187-196:

կանխավարկածը պետք է լինի գործի քննության շարունակությունը փվյալ դատարանում, այլ ոչ թե այն ըստ ընդդատության փոխանցելը:

Դատարանի նման դիրքորոշումը պայմանավորված է մասնավորապես այն հանգամանքով, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի՝ առարկայական ընդդատությամբ գործն այլ դատարան ուղարկելու հնարավորություն նախատեսող կարգավորումները չեն վերաբերում այն դեպքերին, երբ պատշաճ ընթացակարգերի շրջանակներում դատարանը գտել է, որ վարույթն ընդդատյա է փվյալ դատարանին: Այսպես.

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 263-րդ հոդվածի համաձայն՝

1. Նախնական դատաքննության ընթացքում պարզելով, որ փվյալ վարույթն ընդդատյա չէ իրեն, դատարանն այն որոշմամբ անհապաղ փոխանցում է ըստ ընդդատության:

2. Եթե հիմնական դատաքննության ընթացքում ի հայտ են գալիս այնպիսի փաստեր, որոնց հիման վրա վարույթը ենթակա է փոխանցման ըստ ընդդատության, ապա կողմերի համաձայնությամբ դատարանը շարունակում է վարույթը: Կողմերից մեկի առարկության դեպքում վարույթը որոշմամբ փոխանցվում է ըստ ընդդատության:

Ճիշտ է, հոդվածի 1-ին մասում ընդհանրական կերպով նշված է, որ նախնական դատաքննության փուլում դատարանը կարող է ըստ ընդդատության գործի վարույթը փոխանցել, սակայն նշված նորմի և Օրենսգրքի այլ նորմերի (հատկապես՝ Օրենսգրքի 311-րդ հոդվածի) համադիր վերլուծությունից ակնհայտ է, որ հոդվածի 1-ին մասը վերաբերում է նախնական դատաքննության փուլում այն դեպքերին, երբ դատարանը 1-ին անգամ դրա համար սահմանված փուլում քննարկում է քրեական վարույթի ընդդատության հարցը: Իսկ այն դեպքերում, երբ դատարանն արդեն իսկ արձանագրել է, որ վարույթն ընդդատյա է փվյալ դատարանին, կարող է վարույթն ըստ ընդդատության փոխանցել միայն նույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքում, այն է՝ եթե հիմնական դատաքննության ընթացքում ի հայտ են գալիս այնպիսի փաստեր, որոնց հիման վրա վարույթը ենթակա է փոխանցման ըստ ընդդատության:

Հետևաբար, Դատարանը փաստում է, որ նշված դիրքորոշման տեսանկյունից որևէ նշանակություն չի կարող ունենալ նաև այն հանգամանքը, որ նախնական դատաքննությունների փուլը դեռևս չի ավարտվել, և դեռևս անցում չի կատարվել հիմնական դատաքննության փուլ:

Դատարանի նշված դիրքորոշումը պայմանավորված է, մասնավորապես, նաև այն հանգամանքով, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 311-րդ հոդվածի 1-ին մասը հստակ սահմանում է, որ նշված հոդվածով սահմանված հարցերը դատարանը քննարկում է հոդվածով սահմանված հաջորդականությամբ: Նշված հոդվածի 2-րդ մասը հասկանալիորեն բացառություն է նախատեսում միայն մեղադրյալի նկատմամբ խափանման միջոց կիրառելու հարցի քննարկման առաջնահերթության հետ կապված:

Ինչ վերաբերում է հիմնական դատաքննությունների փուլում վարույթն ըստ ընդդատության փոխանցելու հնարավորությանը՝ Դատարանի գնահատմամբ՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 263-րդ հոդվածի 2-րդ մասի ձևակերպումից ակնհայտ է դառնում, որ նշված կարգավորումը որևէ կերպ չի կարող վերաբերելի լինել այն դեպքերին, երբ քրեական օրենսգրքի համապատասխան հավելվածում փոփոխություն է կատարվում: Դատարանի գնահատմամբ՝ օրենսդիրը հստակ է շեշտադրել «հիմնական դատաքննությունների ընթացքում» և «փաստեր» ձևակերպումները, որով ցույց է տվել, որ միայն հիմնական դատաքննությունների ընթացքում՝ որպես կանոն ապացույցների հետազոտման արդյունքում կարող են ի հայտ գալ փաստեր, որ տվյալ քրեական վարույթն ընդդատյա է այլ դատարանին (օրինակ՝ ապացույցի հետազոտման արդյունքում պարզվում է, որ արարքն այլ դատարանի տարածքում է ավարտվել):

Դատարանի գնահատմամբ՝ օրենսդիրը փաստերի ի հայտ գալն ի նկատի չի ունեցել օրենսդրական փոփոխությունը, այլապես նման կարգավորում կնախատեսեր նաև լրացուցիչ դատաքննությունների փուլի կամ դատավճիռ կայացնելու համար առանձին սենյակում գտնվելու ընթացքի համար, քանի որ նման օրենսդրական փոփոխություն կարող է կատարվել նաև նշված փուլերում:

Ընդ որում, Դատարանը գտնում է, որ օրենսդրի նշված մոտեցումը տրամաբանական է և պայմանավորված է հետևյալ հանգամանքներով՝

ա. Ընդդատության կանոնները պետք է զերծ պահեն անձին դատական շրջապտույտից՝ նպաստելով գործի քննության ողջամիտ ժամկետների պահպանմանը և արդյունավետ արդարադատության իրականացմանը:

բ. Գործի ընդդատությունը որոշելը, որպես դատավարական գործողություն, որոշվում է այդ գործը ստանալու պահին գործող օրենսգրքի նորմերին համապատասխան և դատավարական նորմի հետադարձության կանոն այդ մասով նախատեսված չէ:

գ. Քրեական օրենսգրքի հավելվածի փոփոխությունը համարվում է քրեական օրենքի փոփոխություն, որի վրա լիարժեքորեն տարածվում են քրեական օրենքի հետադարձության կանոնները սահմանող նորմի կարգավորումները: Այս դեպքում հարկ է արձանագրել, որ կոռուպցիոն հանցագործությունները սահմանող հավելվածի փոփոխությունը ո՛չ մեղմացնող, ո՛չ խստացնող օրենք է, հետևաբար դրա կիրառությունը հետադարձ կարգով անթույլատրելի է, եթե չկա համապատասխան անցումային դրույթ ընդունված օրենքում: Այլ կերպ՝ քրեական օրենքի փոփոխությունը, որով չի բարելավվում անձի վիճակը, տարածվում է այն ուժի մեջ մտնելուց հետո ծագած իրավահարաբերությունների վրա:

դ. ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16-ին ընդունված և 2024 թվականի փետրվարի 6-ին ուժի մեջ մտած ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքը չի նախատեսում անցումային դրույթ, ըստ որի դատարանների վարույթում գտնվող նախկին կոռուպցիոն բնույթի հանցագործությունների վերաբերյալ վարույթները պետք է փոխանցվեն ըստ ընդդատության: Դատարանն ընդգծում է, որ ի տարբերություն օրենսդրության փոփոխության նախկին դեպքերի, երբ օրենսդիրն անցումային դրույթի ուժով կարգավորել էր գործերի փոխանցումը ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարան, այս դեպքում նման նորմ չի նախատեսել, ինչը հիմք է տալիս գալ հիմնավոր այն եզրահանգման, որ օրենսդրի կամքն եղել է հիշյալ քրեական վարույթների քննությունը գործը ստացած դատարանում մնալը: Հակառակ դեպքում հնարավոր է

ստեղծվի մի իրավիճակ, երբ տարբեր ժամանակներում իրականացված օրենսդրական փոփոխությունների արդյունքում քրեական գործը կհայտնվի անվերջ «շրջապտույտի» մեջ: Օրինակ՝ դատարանում ավարտական փուլում (դատական վիճաբանություններ կամ եզրափակիչ ելույթներ) գտնվող քրեական գործը զուտ օրենսդրական փոփոխություններից ելնելով առարկայական ընդդատությամբ ուղարկվի այլ դատարան, իսկ որոշ ժամանակ անց՝ նույն հիմնավորումներով վերադարձվի այն ուղարկած դատարան:

Հիմք ընդունելով վերը նշվածը՝ Դատարանը վերահաստատում է իր մոտեցումը, որ առարկայական ընդդատության ենթակա գործերի ցանկում փոփոխության դեպքում գործում է ճիշտ ընդդատությամբ գործը ստացած և իրեն ընդդատյա լինելն արձանագրած դատարանի կողմից գործի քննությունը շարունակելու կանխավարկածը, եթե այլ բան նախատեսված չէ ընդունված նոր օրենքով:

Արդյունքում, Դատարանը փաստում է, որ թիվ ՀԿԴ/0269/01/23 քրեական գործով ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանը քննարկել է վարույթի ընդդատության հարցը, արձանագրել, որ վարույթն ընդդատյա է ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանին և հասել է գույքային հայցի հարցի քննարկմանը (...), որից հետո որոշել է վարույթը փոխանցել ըստ ընդդատության (ընդ որում՝ գույքային հայցի քննարկման փուլում):

Հետևաբար, ինչպես արդեն հիմնավորվել է, նման դեպքում վարույթն ըստ ընդդատության կարող էր փոխանցվել միայն հիմնական դատախազումներում, այն էլ՝ այնպիսի փաստերի ի հայտ գալու դեպքում, որոնց հիման վրա վարույթը ենթակա է փոխանցման ըստ ընդդատության (ինչպես արդեն հիմնավորվել է՝ քրեական վարույթի ընթացքում հետագա օրենսդրական փոփոխությունները չեն կարող նշված նորմի իմաստով համարվել ընդդատությունը փոխելու համար հիմք հանդիսացող փաստի ի հայտ գալ):

Հետևաբար, Դատարանը գտնում է, որ առարկայական ընդդատության կանոններով քրեական գործը ՀՀ հակակոռուպցիոն դատարանը չէր կարող

փոխանցել առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարան (…)»[3]:

Մեղադրյալ Արտակ Գալստյանի պաշտպան Հայկ Սարգսյանի դիրքորոշումը՝ վարույթի առարկայական ընդդատության վերաբերյալ.

7. 2024 թվականի մարտի 4-ին Վճռաբեկ դատարանում ստացվել է վարույթի առարկայական ընդդատության վերաբերյալ մեղադրյալ Արտակ Գալստյանի պաշտպան Հայկ Սարգսյանի դիրքորոշումը, որով վերջինս նշել է, որ Հակակոռուպցիոն դատարանի՝ 2024 թվականի փետրվարի 16-ի՝ քրեական վարույթն ըստ առարկայական ընդդատության Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարան ուղարկելու մասին որոշումը հիմնավոր է:

7.1. Մասնավորապես պաշտպանը նշել է, որ պաշտպանական կողմը համաձայն չէ Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի այն դատողությանը, որ վարույթը չպետք է փոխանցվեր ըստ ընդդատության: Անդրադառնալով Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի հիմնավորումներին՝ գտել է, որ վարույթի ընդդատության հարցի քննարկումն ավարտած լինելը չի սահմանափակում այդ հարցը հետագայում նույնպես քննարկելու հնարավորությունը: Մասնավորապես, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 263-րդ հոդվածի 1-ին մասն ամրագրում է, որ նախնական դատալսումների ընթացքում պարզելով, որ տվյալ վարույթն ընդդատյա չէ իրեն, դատարանն այն որոշմամբ անհապաղ փոխանցում է ըստ ընդդատության և նշված կանոնից օրենսդիրը որևէ բացառություն չի նախատեսել, հետևաբար ցանկացած պարագայում նախնական դատալսումների ընթացքում պարզելով, որ վարույթն ընդդատյա չէ իրեն, դատարանն այն պետք է փոխանցի ըստ ընդդատության:

7.2. Պաշտպանն իր անհամաձայնությունն է հայտնել նաև Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 263-րդ հոդվածի 2-րդ մասի կարգավորմանը տրված

[3] Տե՛ս քրեական վարույթ, հատոր 36, թերթեր 82-89:

մեկնաբանությանը և գտել, որ քրեական օրենսգրքի հավելվածում կատարված փոփոխությունն այնպիսի փաստ է, որի ուժով վարույթը ենթակա է փոխանցման ըստ ընդդատության:

7.3. Միաժամանակ, պաշտպանը նշել է նաև, որ «ՀՀ քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16-ի թիվ ՀՕ-31-Ն օրենքը՝ նախկին կոռուպցիոն բնույթի հանցագործությունների վերաբերյալ վարույթները ըստ ընդդատության փոխանցելու վերաբերյալ անցումային դրույթ չնախատեսելով, նպատակ է ունեցել նախնական դատալսումների փուլում գտնվող բոլոր վարույթների փոխանցումն ըստ ընդդատության, իսկ հիմնական դատալսումների փուլում գտնվող այն վարույթների փոխանցումն ըստ ընդդատության, որոնցով կողմերից առնվազն մեկը առարկում է տվյալ դատարանում վարույթը շարունակելուն:

Արդյունքում պաշտպանը գտել է, որ քրեական վարույթն ընդդատյա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանին:

<u>Սույն որոշման հիմնավորումները և եզրահանգումը.</u>

8. Սույն վարույթով բարձրացված իրավական հարցը հետևյալն է. հիմնավո՞ր է արդյոք Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի հետևությունն այն մասին, որ թիվ ԵԴ1/0338/01/24 (ՀԿԴ/0269/01/23) քրեական վարույթը ենթակա չէր փոխանցման առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան:

9. ՀՀ Սահմանադրության 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «*Յուրաքանչյուր ոք ունի անկախ և անաչառ դատարանի կողմից իր գործի արդարացի, հրապարակային և ողջամիտ ժամկետում քննության իրավունք*»:

10. «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ *«Յուրաքանչյուր ոք, (...) նրան ներկայացված ցանկացած քրեական մեղադրանքի առնչությամբ, ունի օրենքի հիման վրա ստեղծված անկախ ու անաչառ դատարանի*

կողմից ողջամիտ ժամկետում արդարացի և հրապարակային դատաքննության իրավունք»:

10.1. Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը, *«օրենքի հիման վրա ստեղծված դատարան»* հասկացությունը մեկնաբանելիս նշել է. *«Այն երկրներում, որտեղ օրենքը կոդիֆիկացված է, դատական համակարգի կազմակերպումը չի կարող թողնվել դատական մարմինների հայեցողությանը, սակայն դա չի նշանակում, որ դատարաններն օժտված չեն համապատասխան ազգային օրենսդրությունը մեկնաբանելու որոշակի ազատությամբ»*[4]:

Միևնույն ժամանակ, դատական մատչելիության իրավունքի համատեքստում Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նշել է, որ. *«Ներպետական դատական ատյանները դատավարական կանոնները կիրառելիս պետք է ձեռնպահ մնան դրանց չափազանցված ձևականացումից, որն իր ազդեցությունը կունենա դատավարության արդարացիության վրա»*[5]:

11. Վճռաբեկ դատարանը *Գևորգ Հարությունյանի* գործով իրավական դիրքորոշում է ձևավորել այն մասին, որ. *«(…) Գործերի պատշաճ ընդդատությունը, որպես արդար դատաքննության անհրաժեշտ բաղկացուցիչ, հիմնարար իրավական արժեք է: Դրա հիմնարար բնույթը բխում է արդար դատաքննության ինստիտուցիոնալ տարրից՝ անկախ, անկողմնակալ, իրավասու և օրենքի հիման վրա ստեղծված դատարան ապահովելու պետության պոզիտիվ պարտականությունից: Իսկ այդ պարտականությունն իր հերթին, ըստ էության, ամրագրված է Հայաստանի Հանրապետության իրավական համակարգում բարձրագույն իրավաբանական ուժ ունեցող այնպիսի նորմատիվ ակտերում, ինչպիսիք են ՀՀ Սահմանադրությունը (…), Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագիրը (14-րդ հոդված) և «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիան (6-րդ հոդված): (…)*

---

[4] Տե՛ս Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ *Gorgiladze v. Georgia* գործով 2009 թվականի հոկտեմբերի 20-ի վճիռը, գանգատ թիվ 4313/03, 69-րդ կետ:

[5] Տե՛ս Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ *Walchli v. France* գործով 2007 թվականի հուլիսի 26-ի վճիռը, գանգատ թիվ 35787/03, 29-րդ կետ:

Պատշաճ ընդդատության հիմնարար իրավական նշանակությունն այն է, որ յուրաքանչյուր կոնկրետ քրեական գործը քննող դատարանի որոշման հստակ կանոնների առկայությունը և դրանց կանխատեսելի գործադրումն անհրաժեշտ պայման են կողմնակի դիտորդի մոտ այնպիսի համոզմունք ձևավորելու համար, որ տվյալ կոնկրետ քրեական գործը քննող դատարանը և դատավորը նախաապրամադրվածություն չունեն, և տվյալ գործը վարույթ ընդունելիս սուբյեկտիվիզմն ու կամայականությունը բացառված են եղել:

Այսպիսով, քրեական գործերի ընդդատության որոշման հստակ, կամայականությունը բացառող կանոնների առկայությունը և գործադրումը պարտադիր նախապայման են արդարադատության մատչելիության պատշաճ երաշխավորման համար (…)»[6]:

12. Վերոգրյալից հետևում է, որ ընդդատության կանոններն այն չափանիշներն են, որոնց հիման վրա որոշվում է, թե տվյալ գործով որ դատարանը պետք է իրականացնի արդարադատություն: Ընդդատության կանոնները կոչված են անձին զերծ պահելու դատական շրջապտույտից, որը կարող է առաջանալ, եթե դատարանները հրաժարվեն գործը վարույթ ընդունել՝ իրենց ընդդատյա չլինելու պատճառաբանությամբ:

Ընդդատության ինստիտուտը հիմնարար նշանակություն ունեցող արժեք է, քանի որ այն անմիջականորեն կապված է անձի՝ օրենքի հիման վրա ստեղծված դատարանի կողմից իր գործի քննության իրավունքի հետ: Քրեական վարույթի մասնակիցների համար պետք է կանխատեսելի լինի, թե իրենց գործով որ դատարանը պետք է իրականացնի արդարադատություն:

Անհրաժեշտ է ընդգծել, որ վարույթն ըստ ընդդատության փոխանցելիս, չպետք է դրսևորվի չափազանց ձևական մոտեցում, և պետք է հաշվի առնվի նաև արդարադատության շահը:

13. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 260-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ *«Մարզերի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության և Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարաններին*

[6] Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ *Գևորգ Հարությունյանի* գործով 2011 թվականի հուլիսի 13-ի թիվ ԵԿԴ/0211/01/10 որոշումը, կետեր 15-16:

(այսուհետ՝ առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան) ընդդատյա են առաջին ատյանի կարգով իրականացվող բոլոր վարույթները, բացառությամբ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի հավելված N 1-ով նախատեսված կոռուպցիոն հանցանքների վերաբերյալ վարույթների, որոնք ընդդատյա են հակակոռուպցիոն դատարանին»:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 263-րդ հոդվածի համաձայն՝ *«1.Նախնական դատաքննության ընթացքում պարզելով, որ տվյալ վարույթն ընդդատյա չէ իրեն, դատարանն այդ որոշմամբ անհապաղ փոխանցում է ըստ ընդդատության:*

(…)

5. Վարույթն ըստ ընդդատության ստացած հակակոռուպցիոն կամ առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանը մինչև նախնական դատաքննություն նշանակելը եռօրյա ժամկետում որոշում է կայացնում վարույթը Վճռաբեկ դատարան ուղարկելու մասին, եթե համաձայն չէ դրա առարկայական ընդդատությանը:

(…)

8. Սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված դեպքում Վճռաբեկ դատարանի նախագահը, Վճռաբեկ դատարանի քրեական և հակակոռուպցիոն պալատների նախագահները վարույթը Վճռաբեկ դատարանում ստանալու պահից տասնօրյա ժամկետում վերջնականապես լուծում են վարույթի առարկայական ընդդատության հարցը՝ ընդհանուր թվի ձայների մեծամասնությամբ ընդունված որոշմամբ: Քվեարկելիս ձեռնպահ մնալ չի թույլատրվում:

9. Սույն հոդվածով սահմանված կարգով որոշված դատարանը համարվում է իրավասու դատարան»:

13.1. «ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16-ի թիվ ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի համաձայն՝ *«Օրենսգրքի հավելված N 1-ում՝*

*1) **«Հոդված 296. Փողերի լվացումը»** բառերը փոխարինել **«Հոդված 296. 3-րդ մաս, 2-րդ կետ. Փողերի լվացումը՝** իշխանական կամ ծառայողական*

լիազորությունները կամ դրանցով պայմանավորված ազդեցությունն օգտագործելով» բառերով (…)»:

«Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերի համաձայն՝ *«23. (…) Հայաստանի Հանրապետության առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարաններին ենթակա (…) կոռուպցիոն հանցագործությունների վերաբերյալ գործերը վերաբաշխվում են հակակոռուպցիոն դատարանի համապատասխան մասնագիտացում ունեցող դատավորների միջև, բացառությամբ սույն հոդվածի 24-րդ մասով սահմանված դեպքի:*

24. Հայաստանի Հանրապետության առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանների վարույթում գտնվող՝ սույն մասով նախատեսված գործերը ենթակա չեն վերաբաշխման հակակոռուպցիոն դատարանին, եթե տվյալ գործով անցում է կատարվել դատաքննության փուլ»:

«Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված ՀՕ-333-Ն օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ *«Սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո Հայաստանի Հանրապետության առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանների վարույթում գտնվող կոռուպցիոն հանցագործությունների վերաբերյալ գործերը վերաբաշխվում են հակակոռուպցիոն դատարանի դատավորների միջև, եթե տվյալ գործերով անցում չի կատարվել դատաքննության փուլ»:*

13.2. «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 39-րդ հոդվածի համաձայն՝ *«1. Եթե օրենսդրության մեջ բացակայում է կոնկրետ հասարակական հարաբերությունը կարգավորող իրավական նորմը, սակայն օրենսդրությամբ սահմանված է համանման հարաբերությունները կարգավորող այլ իրավական նորմ, ապա այդպիսի հարաբերությունների նկատմամբ (եթե դա չի հակասում դրանց էությանը) կիրառվում են համանման հարաբերություններ կարգավորող իրավական նորմերը (օրենքի անալոգիա):(…):*

3. Օրենքի կամ իրավունքի անալոգիա չի կարող կիրառվել, եթե դրանով սահմանափակվում են անձանց իրավունքները, ազատությունները, կամ նրանց համար նախատեսվում է նոր պարտականություն կամ պատասխանատվություն, կամ խստացվում են նրանց նկատմամբ կիրառվող պատասխանատվության, հարկադրանքի միջոցները կամ դրանց կիրառման կարգը, հարկերի, տուրքերի և այլ պարտադիր վճարների վճարման կարգը, անձանց գործունեության նկատմամբ հսկողություն ու վերահսկողություն իրականացնելու պայմանները և կարգը:

4. Օրենքի անալոգիան և իրավունքի անալոգիան կարող են կիրառվել միայն, եթե տվյալ օրենքով չի արգելվում անալոգիայի կիրառումը»:

14. Նշված նորմերի համակարգային վերլուծությունից հետևում է, որ «ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16–ին ընդունված ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքով կատարված փոփոխության արդյունքում ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետով նախատեսված արարքներն այլևս չեն հանդիսանում կոռուպցիոն հանցանքներ և ընդգրկված չեն ՀՀ քրեական օրենսգրքի հավելված 1-ում, հետևաբար դրանց վերաբերյալ վարույթներն ընդդատյա են առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին: Սակայն, կատարված փոփոխությամբ որևէ կարգավորում չի սահմանվել առ այն, թե արդյո՞ք այդ փոփոխությունը պետք է տարածվի Հակակոռուպցիոն դատարանում դատաքննության փուլում գտնվող նմանատիպ վարույթների վրա, այլ կերպ՝ արդյո՞ք այդ վարույթները ենթակա են վերաբաշխման, թե ոչ:

Այդուհանդերձ, դեռևս 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերով, ինչպես նաև «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 2021 թվականի ապրիլի 14-ին ընդունված ՀՕ-333-Ն օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանվել է, որ ՀՀ առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանների վարույթում գտնվող

կոռուպցիոն հանցագործությունների վերաբերյալ այն գործերը, որոնցով անցում չի կատարվել դատաքննության փուլ, ենթակա են վերաբաշխման հակակոռուպցիոն դատարանի համապատասխան մասնագիտացում ունեցող դատավորների միջև: Այսինքն, «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքով, ինչպես նաև «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-333-Ն օրենքով լուծում է տրվել համանման իրավահարաբերությանը, ըստ որի՝ դատաքննության փուլ անցում կատարված չլինելու դեպքում առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանի վարույթում գտնվող վարույթի փոխանցումը Հակակոռուպցիոն դատարան իրավաչափ է:

14.1. Հաշվի առնելով, որ ինչպես «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքը, այնպես էլ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգիրքը չեն արգելում անալոգիայի կիրառումը, ինչպես նաև տվյալ պարագայում անալոգիայի կիրառումն անձանց իրավունքները, ազատությունները չի սահմանափակում կամ նրանց համար նոր պարտականություն կամ պատասխանատվություն չի նախատեսում, գտնում ենք, որ Հակակոռուպցիոն դատարանների վարույթում գտնվող՝ «ՀՀ քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16-ի թիվ ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի հիման վրա առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարաններին ընդդատյա վարույթների վերաբաշխման հարցը պետք է լուծվի ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն օրենքի 19-րդ հոդվածի 23-րդ և 24-րդ մասերին և «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-333-Ն օրենքի 7-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համահունչ: Այլ կերպ՝ այն վարույթները, որոնցով Հակակոռուպցիոն դատարանն անցում չի կատարել

հիմնական դատալսումների փուլ, ենթակա են վերաբաշխման առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին:

15. Սույն վարույթի նյութերի ուսումնասիրությունից երևում է, որ՝

- Հակակոռուպցիոն դատարանը որոշում է կայացրել վարույթն ըստ ընդդատության Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարան ուղարկելու մասին՝ փաստելով, որ մեղադրյալ Ա.Գալստյանին ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերով վերագրվող ենթադրյալ հանցանքը՝ համաձայն «ՀՀ քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» 2024 թվականի հունվարի 16-ի թիվ ՀՕ-31-Ն ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածի այլևս չի հանդիսանում կոռուպցիոն հանցանք[7]:

- Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանն արձանագրել է, որ Հակակոռուպցիոն դատարանը գործն ըստ առարկայական ընդդատության ուղարկելու մասին որոշում չէր կարող կայացնել, քանի որ քրեական վարույթի ընդդատության հարցը քննարկելուց և այն տվյալ դատարանին ընդդատյա լինելն արձանագրելուց հետո, վարույթի ընդդատությունը չի կարող փոխվել՝ ելնելով քրեական վարույթի ընթացքում հետագա օրենսդրական փոփոխություններից[8]:

16. Նախորդ կետում մեջբերված փաստական հանգամանքները գնահատելով սույն որոշմամբ վկայակոչված իրավադրույթների և արտահայտված իրավական դիրքորոշումների լույսի ներքո՝ պետք է փաստել, որ ««Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՕ-331-Ն ՀՀ սահմանադրական օրենքով և «Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-333-Ն օրենքով նախատեսված իրավակարգավորումների լույսի ներքո, թիվ ԵԴ1/0338/01/24 (ՀԿԴ/0269/01/23) քրեական վարույթը ենթակա էր վերաբաշխման առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարանին, քանի

[7] Տե՛ս սույն որոշման 5-րդ կետը:
[8] Տե՛ս սույն որոշման 6-րդ կետը:

որ սույն գործով Հակակոռուպցիոն դատարանն անցում չի կատարել հիմնական դատալսումների փուլ:

17. Վերոշարադրյալը հիմք է տալիս փաստելու, որ Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանի հետևությունն այն մասին, որ թիվ ԵԴ1/0338/01/24 (ՀԿԴ/0269/01/23) քրեական վարույթը ենթակա չէր փոխանցման առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության դատարան, հիմնավոր չէ:

18. Վերոգրյալի հիման վրա գտնում ենք, որ թիվ ԵԴ1/0338/01/24 (ՀԿԴ/0269/01/23) քրեական վարույթն ընդդատյա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանին:

Ղեկավարվելով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 263-րդ հոդվածի 8-րդ մասով՝

Ո Ր Ո Շ Ե Ց Ի Ն Ք

Արտակ Գավրուշայի Գալստյանի վերաբերյալ երկու դրվագ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերով, 255-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով, 44-260-րդ հոդվածի 3-րդ մասով, երկու դրվագ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին և 3-րդ կետերով, 319-րդ հոդվածի 1-ին մասով թիվ ԵԴ1/0338/01/24 (ՀԿԴ/0269/01/23) քրեական վարույթն ընդդատյա է Երևան քաղաքի առաջին ատյանի ընդհանուր իրավասության քրեական դատարանին:

ՀՀ ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ԼԻԼԻԹ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ	**ՀՀ ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՓՈԽԱՐԻՆՈՂ ԱՐԹՈՒՐ ՊՈՂՈՍՅԱՆ**	**ՀՀ ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՀԱԿԱԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ՊԱԼԱՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՐԹՈՒՐ ԴԱՎԹՅԱՆ**